

PEDAGOGISCH DOSSIER

2€

2de en 3de graad
secundair onderwijs

BASTOGNE WAR MUSEUM
LIVING MEMORY OF THE ARDENNES

© Cortis. © All rights reserved.

Bastenaken wordt ook wel eens de hoofdstad van de Ardennen of het Parijs van de Ardennen genoemd en dankt deze eretitels aan zijn rijke geschiedenis.

Bastenaken is altijd al een belangrijk knooppunt van wegen geweest. Dankzij zijn ligging heeft het in de loop der tijden een enorme economische ontwikkeling gekend, die echter niet zonder slag of stoot is verlopen. Na de doortocht van de troepen van Lodewijk XIV in de XVIIe eeuw en de Duitse bezettingen tijdens de twee wereldoorlogen in de XXe eeuw, moest de stad zich telkens herstellen.

In december 1944 wordt de laatste en meest dramatische pagina in de geschiedenis van Bastenaken en de omliggende dorpen geschreven. Meer dan een maand lang bekampen Duitse en Amerikaanse soldaten elkaar in een vreselijke strijd. De Duitsers hadden maar één doel: Bastenaken, een belangrijk knooppunt, innemen. De Amerikanen waren omsingeld en moesten kost wat kost standhouden. De Amerikaanse overwinning is een fatale klap voor de ambities van Hitler. De nederlaag kondigt het einde van Duitsland aan.

Sinds die verschrikkelijke winter van 44 is Bastenaken in de ogen van de wereld uitgegroeid tot een herdenkingsplek.

Elk jaar in december viert de stad de verjaardag van deze slag.

Het Mardassonmonument is in de loop der jaren uitgegroeid tot een plaats voor bezinning, waar tienduizenden mensen hulde komen brengen aan alle slachtoffers van het Ardennenoffensief.

We zijn nu 70 jaar later. Eén voor één verdwijnen de getuigen van deze geschiedenis. Het Bastogne War Museum is opgericht om hun herinnering levend te houden.

Moge dit nieuwe monument ervoor zorgen dat jij, die tot de jonge generatie behoort die de oorlog niet heeft meegemaakt, nooit vergeet welk offer deze mensen hebben gebracht voor hun vrijheid.

PLAN VAN HET HERINNERINGSCENTRUM

INLEIDENDE SEQUENTIE: 'TUSSEN CRISSEN EN OORLOGEN'	4
1^E SEQUENTIE: 'TUSSEN TWEE OORLOGEN 1919 – 1939'	5
1.1 Algemene vraag: '14-18, voedingsbodem voor 39-45?'	5
1.2 Specifieke vragen over de internationale context (1919-1939)	5
1.3 Specifieke vragen over België tijdens het interbellum	5
1.4 Specifieke vragen aan de hand van materiële bronnen (vitines)	5
2^E SEQUENTIE: SCÉNOVISION 1 'EEN WERELDWIJD CONFLICT: 1939 TOT 6 JUNI 1944'	11
3^E SEQUENTIE: 'BEZET BELGIË 1940 – 1944'	11
3.1 Algemene vraag: 'Bezet België 1940 – 1944: tussen beproeving en keuzes'	12
3.2 Specifieke vragen (optie 1): 'België tijdens de bezetting'	14
3.3 Specifieke vragen (optie 2): 'België tijdens de bezetting: de wortels van de Koningskwesitie'	14
3.4 Specifieke vragen (optie 3): 'België tijdens de bezetting' aan de hand van materiële bronnen	15
4^E SEQUENTIE: 'OP WEG NAAR DE BEVRIJDING'	19
4.1 Algemene vraag (1). Verklaar de titel van sequentie 4.1 '1940 – 1945: een wereldwijd conflict'	20
4.2 Algemene vraag (2). 'Bezet België 1940 – 1944: tussen beproeving en keuzes' (vervolg): 'België bevrijd (september 1944)'	21
4.3 Specifieke vragen (optie 1). 'Op weg naar de bevrijding': militaire operaties	23
4.4 Specifieke vragen (optie 2). 'De bevrijding van België'	23
4.5 Specifieke vragen (optie 3). 'Op weg naar de bevrijding: militaire operaties' aan de hand van materiële bronnen	25
5^E SEQUENTIE: 'DE SLAG OM DE ARDENNEN 16/12/1944 – 31/01/1945'	27
5.1 Op de vooravond van 16 december 1944: de aanwezige strijdkrachten	27
5.2 De strijd om Bastenaken	28
5.3 Specifieke vragen: de 'Slag om de Ardennen' aan de hand van materiële bronnen	29
5.4 Scénovision 2: 'Bastenaken: het offensief'	30
5.5 Het dagelijks leven van een soldaat (tijdens de Slag om de Ardennen)	30
5.6 Specifieke vragen: de 'Slag om de Ardennen' vanuit het oogpunt van de burgerbevolking	31
5.7 Scénovision 3: 'Burgers in de strijd'	31
6^E SEQUENTIE: 'DE OVERWINNING VAN DE GEALLIEERDEN'	32
6.1 Het einde van de gevechten: de bevrijding?	32
6.2 Specifieke vragen en materiële bronnen: 'Het einde van de gevechten'	32
6.3 Het kerkhof	34
7^E SEQUENTIE: 'HET EINDE VAN DE OORLOG EN EEN NIEUWE WERELDORDE'	35
7.1 Algemene vraag: 'de belangrijke gebeurtenissen en hun gevolgen'	35
7.2 Specifieke vragen: 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde'	36
7.3 Specifieke vragen: 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde ... in België'	36
7.4 Specifieke vragen: 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde' aan de hand van materiële bronnen	37
8^E SEQUENTIE: CONCLUSIES (FORUM)	39
9^E SEQUENTIE: 'EN JIJ, WAT ZOU JIJ DOEN?'	40

INLEIDENDE SEQUENTIE : INKOMHAL

Welkom bij de inleidende sequentie van je bezoek aan het *Bastogne War Museum*, getiteld 'Aan de vooravond van het conflict'.

Kies om te beginnen een begrip uit het *patchwork* boven de *Shermantank* in de inkomhal dat volgens jou symbool staat voor de Tweede Wereldoorlog. Leg kort uit waarom.

Aan het eind van het bezoek krijg je opnieuw een vraag over je keuze.

.....

.....

.....

.....

.....

Neem nu even de tijd om kennis te maken met vier personen (Emile, Mathilde, Robert en Hans) waarvan je in de voetsporen zal treden en die je gedurende het hele bezoek zullen vertellen over hun ervaringen tijdens de oorlogsjaren 1939-1945.

Neem je audiogids en luister naar hun verhaal.

1^E SEQUENTIE : 'TUSSEN TWEE OORLOGEN 1919 - 1939'

Om 11.00 uur 's ochtends op 18 november 1918, kondigt een trompetsignaal het einde van een oorlog aan die vier jaar heeft geduurd en meer dan 10 miljoen mensenlevens en talloze gewonden en vermisten heeft geëist, nog afgezien van de ongekende materiële verwoesting. De wapenstilstand wordt enkele maanden later gevolgd door een vredesverdrag dat voorgoed vrede moet brengen in Europa. De Grote Oorlog van 14 – 18 moest en zou de laatste zijn ...

Maar terwijl de rook boven de slagvelden nog nauwelijks is opgetrokken en de inkt van het Verdrag van Versailles amper is opgedroogd, ontstaan er een hele reeks crisissen die een vruchtbare voedingsbodem vormen voor het opkomende NATIONALISME in een vernederd en revanchistisch Duitsland. De ideale situatie voor een zekere Adolf Hitler, zijn nazipartij en de droom van een 'Duizendjarig Rijk'.

Over deze sequentie vind je één algemene vraag en drie reeksen van specifieke vragen.

1.1) Algemene vraag: '14-18, voedingsbodem voor 39-45?' Overzicht van de specifieke situatie in Duitsland. Vul het dubbele schema in op de volgende bladzijde. Je vindt er enerzijds een systemisch ⁽¹⁾ schema over de gevolgen van de Grote Oorlog (1914-1918) en anderzijds een heuristisch ⁽²⁾ schema over nazi-Duitsland in 1933-1939.

1.2) Specifieke vragen over de internationale context (1919-1939).

1.3) Specifieke vragen over België tijdens het interbellum.

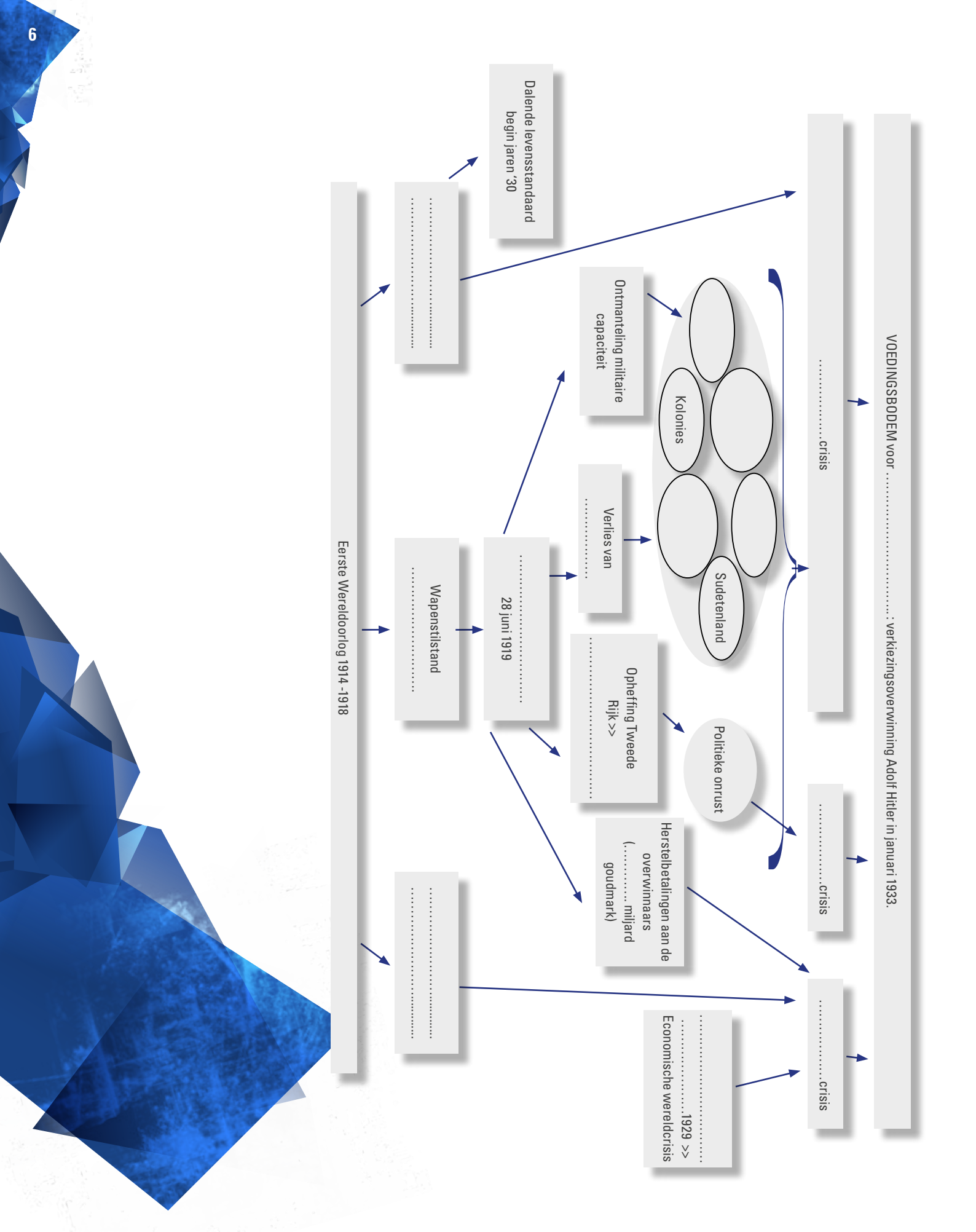
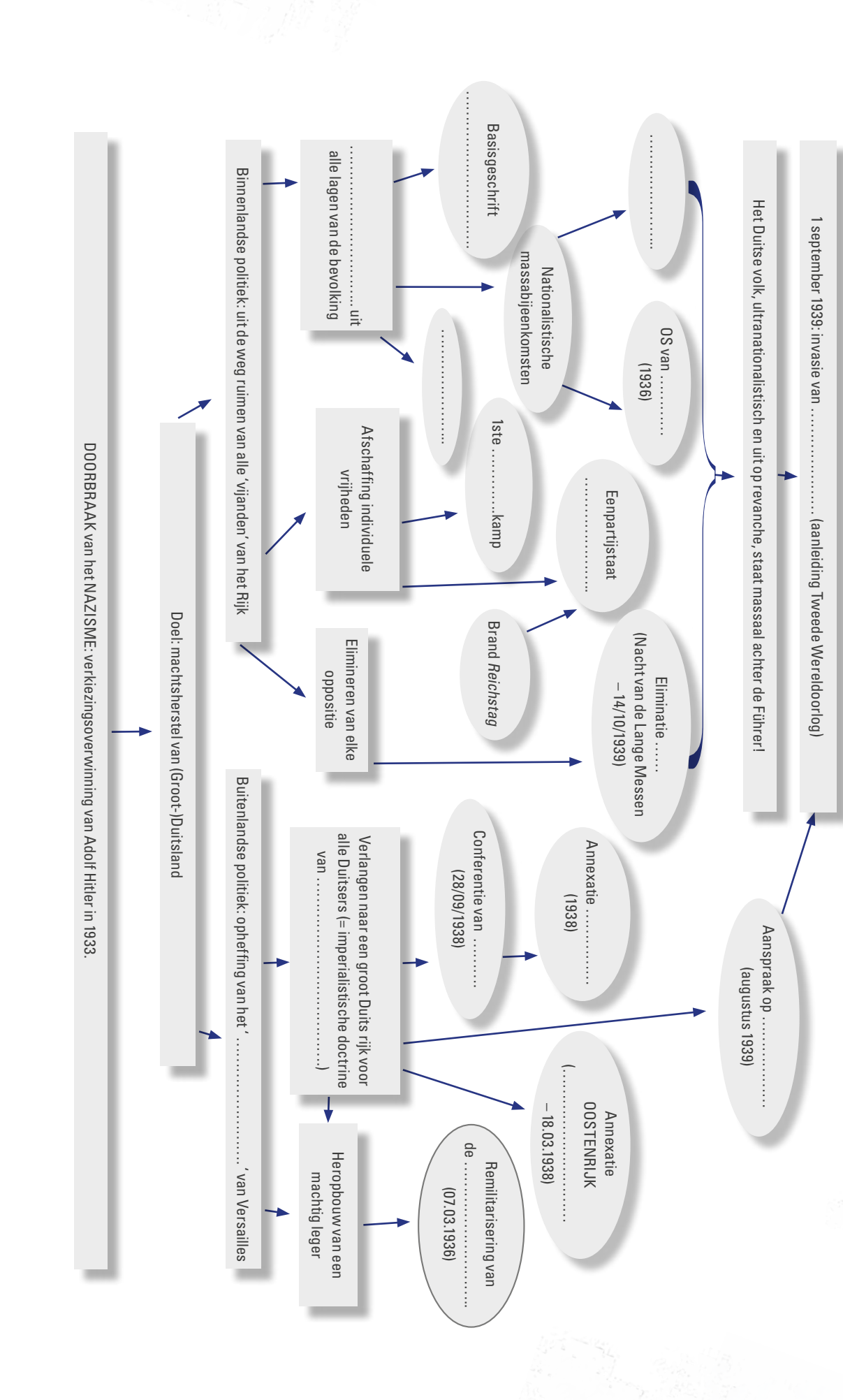
1.4) Specifieke vragen aan de hand van materiële bronnen (vitrines).

(1) Heuristisch : met betrekking tot probleemoplossing. Een heuristische regel is een regel die op probleemoplossing betrekking heeft. Bron : <http://logica.ugent.be>

(2) Systemisch : Systemisch betekent dat verschijnselen gezien worden binnen de context waarin ze zich tonen en in relatie tot de geschiedenis waarmee ze samenhangen. Het houdt zich bezig met wederzijdse beïnvloedingen en niet met rechtlijnig oorzaak-gevolg denken. Bron: www.Encyclo.nl

1.1) '14-18, voedingsbodem voor 39-45?'

1.2) Specifieke vragen (optie 1): 1919 – 1939 internationale context.

a) Wat is de belangrijkste territoriale consequentie (voor Europa) van de vredesverdragen van 1919?

.....

.....

.....

.....

.....

b) Welke gebeurtenis in 1925 toont aan dat de westerse democratieën (Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, België) (te allen prijze) de vrede met Duitsland wilden bewaren?

.....

.....

.....

c) Vul dit overzichtsschema in van de opeenvolgende crisissen in de Verenigde Staten vanaf de beurskrach van Wall Street op 'zwarte donderdag', 29 oktober 1929.

d) Wat zijn naast nazi-Duitsland de andere twee totalitaire regimes in het Europa van 1933? Geef de naam van het land, het regime, de leider en zijn positie op het politieke speelveld.

.....

.....

.....

e) Wat zijn de twee (belangrijkste) antisemitische maatregelen en/of acties in nazi-Duitsland tussen 1933 en 1939?

.....

.....

.....

1.3) Specifieke vragen (optie 2): België tijdens het interbellum.

a) Wat zijn de (2) Belgische koningskoppels in de periode tussen de twee wereldoorlogen?

.....

b) Wat is de belangrijkste democratische verworvenheid die het Belgische volk heeft afgedwongen in het bloed en de modder van de loopgraven van 1914 – 1918?

.....

c) Wat zijn de (2) grootste bedreigingen voor de democratie in België?

.....

.....

.....

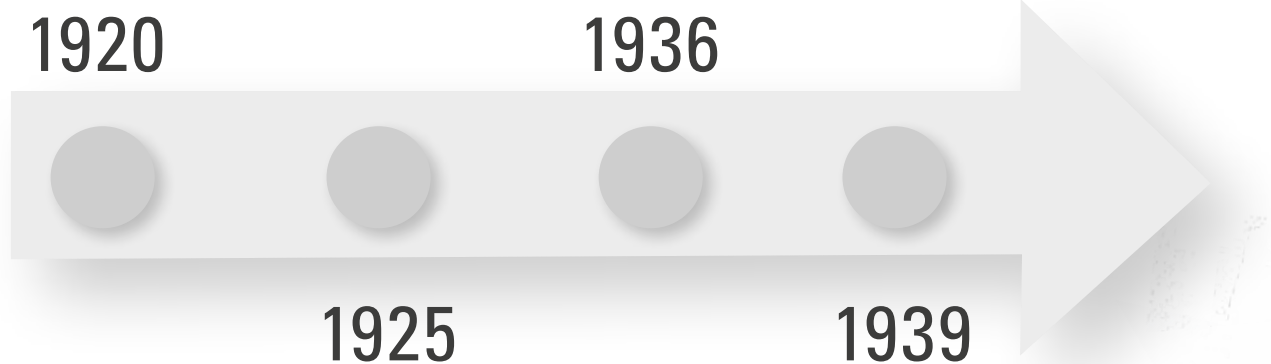
d) Hoe reageren de Belgische regeringen op de economische crisis van de jaren '30?

.....

.....

.....

e) Plaats op deze tijdlijn de belangrijkste etappes in het internationale beleid van België tussen 1919 en 1939?

1.4) Specifieke vragen (optie 3): 1919 – 1939 aan de hand van materiële bronnen.

a) Vervolledig onderstaande vergelijkende tabel over autoritaire/totalitaire bewegingen en regimes.

Bewegingen/Regimes	Land	Leider	Symbool
	<i>België</i>	Staf De Clercq	
<i>Fascisme</i>			
	<i>Derde Rijk (Duitsland)</i>		
<i>Franquisme</i>		Franco	

b) Wat zijn de (2) Belgische koningskoppels in de periode tussen de twee wereldoorlogen?

c) Wat is het doel van de Vlaams-nationalistische beweging VNV en wat is haar belangrijkste flamingantische argument?

d) De opkomst van het nazisme tijdens het interbellum en de installatie van een totalitair regime in Duitsland.

Onderzoekselement	Bewijsmateriaal (in de vitrines)
Voedingsbodem: economische crisis (hyperinflatie en geldontwaarding)	
1e poging tot gewelddadige staatsgreep van Adolf Hitler	
Propaganda	Basisgeschrift oprichter om de doctrine te verspreiden
	Persoonsverheerlijking
	Idee van een superieur 'Arisch' ras
	Indoctrinatie van de bevolking (vanaf hun prilleste jeugd)
Vorbereiding op de vergeldingsoorlog	

2^E SEQUENTIE: SCÉNOVISION 1 'EEN WERELDWIJD CONFLICT: 1939 TOT 6 JUNI 1944'

Voor deze sequentie neem je bij de ingang een 3D-bril (die je na afloop teruglegt in het hier-voor bedoelde bakje) en luister je naar de audiogids.

3^E SEQUENTIE : BEZET BELGIË 1940 – 1944'

3.1) Algemene vraag: 'Bezetting België 1940 – 1944: tussen beproeving en keuzes'.

a) Vul de ontbrekende tekst in over de beproevingen die de Belgische burgers en soldaten moeten doorstaan tussen september 1939 en september 1944.

Nadat Frankrijk en Groot-Brittannië in september 1939 de oorlog hebben verklaard aan nazi-Duitsland, mobiliseert Leopold III het leger dat op 'versterkte vredesvoet' wordt gebracht en beklemtoont hij nogmaals de neutraliteit van België in het kader van de... .. tussen de strijdende partijen.

Op..... valt het Duitse leger België binnen, gevolgd door een snelle capitulatie op 28 mei na afloop van de Dit is mede te verklaren door de Duitse oorlogstactiek van de en de snelle val van het strategische fort van De burgerbevolking vlucht in de richting van Frankrijk uit vrees voor een herhaling van de wrede daden in 1914; er is sprake van een ware Ons land gaat een vier jaar durende bezettingsperiode in onder de leiding van generaal

Verschiedende individuele vrijheden van burgers worden aan banden gelegd. In de eerste plaats de vrijheid van meningsuiting, onder andere door en (bv.), maar ook de vrijheid van beweging Het dagelijks leven wordt ook zwaar getroffen door de van voedsel en basisproducten; sommige Belgen kiezen voor solidariteit anderen voor winstbejag . Tot slot, konden vanaf 16 oktober 1942 verplicht worden tewerkgesteld in Duitsland.

De soldaten van hun kant zullen voor het merendeel worden gevangengezet als..... Opvallend hierbij is dat de Vlamingen zullen worden vrijgelaten vanaf 1941, terwijl de Franstaligen nog tot de Duitse capitulatie in mei 1945 opgesloten blijven in de Stalags en Oflogs.

b) Vul de vergelijkende tabel in over de keuzes die worden gemaakt door sommige burgers en functionarissen (met inbegrip van de regering) na de Duitse inval van 10 mei 1940.

REGERING				
BURGERS				
----	Keuze	Actoren	Acties	Gevaren

3.2) Specifieke vragen (optie 1): 'België tijdens de bezetting'.

a) Wat is de benaming van de Duitse tanks die een cruciale rol speelden bij het offensief van mei 1940?

b) Wat was het belangrijkste informatiekanaal dat de Belgische bevolking in het geheim beluisterde om het verloop van de oorlog te volgen en te ontsnappen aan de Duitse perscensuur?

c) Welke letter wordt door een Belg in Londen geïntroduceerd als symbool van het verzet tegen de bezetter en komt overeen met het morseteken '... - ' ?

d) Wat is de naam van de bekendste ondergrondse krant die door het verzet wordt uitgegeven tijdens de bezetting?

e) Wat is het beroemdste nummer van alle ondergrondse uitgaven door het verzet tussen 1940 en 1944?

f) Vanuit welke huidige nationale gedenktekens worden de Belgische Joden per trein gedeporteerd naar Auschwitz en andere vernietigingskampen?

3.3) Specifieke vragen (optie 2): ‘België tijdens de bezetting: de wortels van de Koningskwestie’.

a) Op 25 mei 1940 komt het op het Kasteel van Wijnendale tot een breuk tussen koning Leopold III en zijn ministers. Waarom? Met welk gevolg?

b) Luister op je audiogids naar de radiotoespraak van de Franse premier Paul Reynaud en lees de tekst omtrent de 'Versterkte vredesvoet' (bij de uitgang van de eerste Scénovision), en de controverse die ermee samenhangt (toegelicht in de rechter vitrine).

c) ‘De Duitsers vestigen zich’. Welk verwijt krijgt koning Leopold III na de oorlog van sommige, voornamelijk Franstalige, ‘krijgsgevangenen en gedeporteerden’? Maak gebruik van onderstaande affiche.

3.4) Specifieke vragen (optie 3): 'België tijdens de bezetting' aan de hand van materiële bronnen.

a) De inval (1). Wat is de benaming van de twee militaire eenheden afgebeeld in de eerste vitrine, tot welk land behoren ze, wanneer staan ze tegenover elkaar? Wat valt je op als je ze met elkaar vergelijkt?

b) De inval (2). Aan welke gevaren en ontberingen is de Belgische burgerbevolking die op de vlucht slaat voor het Duitse offensief van mei 1940 blootgesteld?

.....

.....

.....

.....

c) De bezetting (1). Welke artikelen op de affiche met Duitse verordeningen zijn 'mogelijk' in tegenspraak met art. 1?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

d) De bezetting (2a). Geef de titels van twee nog bestaande Belgische oorlogskranten die tussen 1940 en 1944 onder Duitse controle staan.

.....

e) De bezetting (2b). Hoe komt de Belgische bevolking ondanks de rantsoenering aan voldoende voedsel?

.....

.....

.....

.....

.....

f) Collaboratie (1a). Welke methode gebruikten collaborateurs om 'verraders' aan te geven en te laten arresteren?

h) Verzet (1a). Welke acties voert het verzet?

.....

.....

.....

i) Verzet (1b). Geef uitleg bij de drie paragrafen onder de naam van de 'overledene' op basis van document nr. 17 in de vitrine over het verzet.

.....

.....

.....

.....

.....

g) Collaboratie (1b). Welke vormen van collaboratie worden getoond in de vitrine?

j) Krijgsgevangenen en gedeporteerden (1a). Welke internationale organisatie bezorgt voedselpakketten en brieven aan Belgische gevangenen in Duitsland?

.....

k) Krijgsgevangenen en gedeporteerden (1b). Welke activiteit gebruiken sommige gevangenen om hun zinnen te verzetten?

.....

.....

4^E SEQUENTIE: 'OP WEG NAAR DE BEVRIJDING'

Tussen 1 september 1939 en het najaar van 1942 rijgt nazi-Duitsland de overwinningen aan elkaar (met uitzondering van de Slag om Engeland): Polen (1939), Denemarken en Noorwegen (april '40), de 'Benelux' (mei '40), Frankrijk (juni '40), Joegoslavië en Griekenland (april '41), de eerste jaren van Operatie Barbarossa (Sovjet-Unie, 22 juni '41), Afrika (tot november '42), de Slag om de Atlantische Oceaan (U-Boot). Maar met de betrokkenheid van de Verenigde Staten na de Japanse aanval op Pearl Harbor (07/12/1941), komt er vanaf 1942-1943 een duidelijke kentering in het oorlogsverloop.

Algemene vraag (1). Verklaar de titel van sequentie 4.1 '1940 – 1945: een wereldwijd conflict'.

a) Situeer de belangrijkste strijdende partijen op de wereldkaart. Vul vervolgens de tabel in door de oorlogslanden onder te brengen in het juiste 'kamp' (geallieerden of asmogendheden) en te koppelen aan hun vlag en leider.

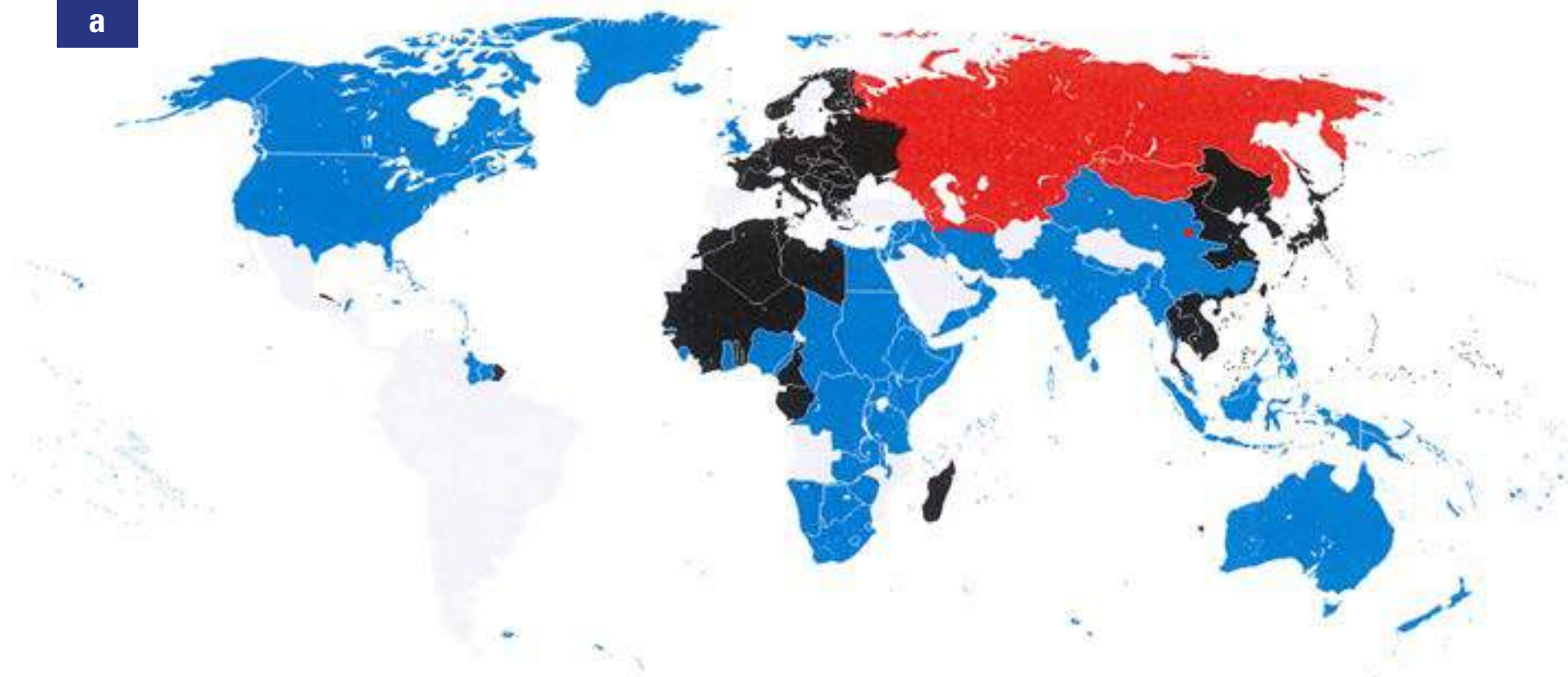
Vlag	Land	Asmogend./ Geallieerden	Leider

b) Situeer de belangrijkste strijdtonelen op de oorlogskaat van Europa (kaart b) en het Pacifisch gebied (kaart c) en markeer de veldslagen die een einde maakten aan de opmars van de asmogendheden en beslissend waren in de eindoverwinning van de geallieerden.

Stalingrad, El Alamein, Midway = STOP Asmogendheden of OVERWINNING geallieerden?

Koersk, Bagration, Operation Torch (Operatie Toorts – geallieerde landing in Noord-Afrika), Guadalcanal, Iwo Jima, Overlord (landing in Normandië), de bevrijding van Parijs en Brussel = STOP asmogendheden of OVERWINNING geallieerden?

a

b

c

4.2) Algemene vraag (2). ‘Bezetting België 1940 – 1944: tussen beproeving en keuzes’ (vervolg): ‘België bevrijd (september 1944)’.

-----	BURGERS	VERZETSSTRIJDERS	COLLABORATEURS
BEPROEVINGEN / GEVAREN			
ACTIES			

4.3) Specifieke vragen (optie 1). ‘Op weg naar de bevrijding’: militaire operaties.

a) Wat is de benaming van de twee versterkte Duitse verdedigingslinies die het Europese vasteland en het ‘Vaterland’ (het Derde Rijk) moeten beschermen tegen een ‘geallieerde invasie’?

.....

b) Wat maakt operatie Overlord van 6 juni 1944 (de landing in Normandië) zo ingewikkeld?

.....

.....

.....

NB: daarbij komt ook nog eens de aanvoer van allerlei materiaal (via kunstmatige havens) en de levering van brandstof (PLUTO).

c) Welk legervoertuig waarvan de merknaam nog steeds bestaat, staat symbool voor de bevrijding?

.....

d) Welk plan beraamt Hitler in het najaar van 1944?

.....

.....

4.4) Specifieke vragen (optie 2): ‘De bevrijding van België’.

a) De bevrijding van België in september 1944 door drie legers (welke?) verloopt via een nog bestaande ‘officiële grens’. Welke?

.....

.....

.....

b) Op welke datums werden de volgende Belgische steden bevrijd: Brussel, Bastenaken?

.....

c) Welk lot ondergaan Duitse krijgsgevangenen in Antwerpen bij de bevrijding in september 1944?

d) Welke term verwijst naar de opsporing, vervolging en bestraffing van collaborateurs?

4.5) Specifieke vragen (optie 3). ‘Op weg naar de bevrijding: militaire operaties’ aan de hand van materiële bronnen.

a) Welk document bewijst dat de SHAEF (het geallieerde hoofdkwartier) veel hogere verliezen of zelfs een mislukking van operatie Overlord (landing in Normandië) had ingecalculleerd?

b) Welk wapen toont aan dat Amerikaanse parachutisten waren voorbereid op zware en gewelddadige lijf-aan-lijfgevechten?

c) Welk voorwerp is tekenend voor de extreem zware omstandigheden aan het oost-front. Welk lot wachtte veel Duitse soldaten in de strijd met het Sovjetleger?

d) Welk alledaags voorwerp toont aan dat in Japan, net als in veel andere oorlogs-zuchtige landen, het patriottisme/ nationalisme is doorgedrongen tot in de huiskamer?

e) In het najaar van 1944 bereiken de geallieerden de grenzen van het Derde Rijk. Wat is de naam van de militie die door Hitler wordt gemobiliseerd? Waaruit blijkt dat dit de allerlaatste verdedigingslijn is van nazi-Duitsland?

4.6) Specifieke vragen (optie 4): ‘De bevrijding van België’ aan de hand van materiële bronnen.

a) Welk voorwerp symboliseert de deelname van Belgische soldaten aan de bevrijding als onderdeel van het Amerikaanse en Britse leger?

b) Welk patriottisch/ nationalistisch symbool staat vaak afgebeeld op kleine ‘souvenirs’ van de bevrijding?

c) Welk lot staat collaborateurs te wachten?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

d) Welke in België onbekende voedingsmiddelen hebben de Amerikaanse soldaten meegebracht in hun bagage? Welke frisdrank symboliseert bij uitstek de uniforme massaconsumptiemaatschappij (buiten het Oostblok) die ontstaat in de naoorlogse 'boom'-periode?

.....

.....

e) Oscar Liedel maakte een schilderij waarop de V1-aanvallen staan afgebeeld. Uit welk detail blijkt dat deze vliegende bommen (voorlopers van de kruisraket) overal dood en verderf konden zaaien, zonder onderscheid tussen militaire en burgerdoelen?

.....

.....

.....

.....

5^E SEQUENTIE: 'DE SLAG OM DE ARDENNEN 16/12/1944 – 31/01/1945'

5.1) Op de vooravond van 16 december 1944: de aanwezige strijdkrachten.

Stel aan de hand van informatie in de vitrines links van de *Hetzer* een tabel samen van de aanwezige strijdkrachten in de sector van de Ardennen aan de vooravond van het Duitse offensief.

-----	GEALLIEERDEN (Amerikanen)	DUITSERS
Infanterie-eenheden		
Tank-/pantser-eenheden		
Gunstige factoren		
Ongunstige factoren		

A) Kies je persoonlijke wapen. Maar let op:

- Je bent Duitser óf Amerikaan. Je mag enkel de uitrusting kiezen van één leger ...
- Hou rekening met het gewicht van het wapen, de munitie die je kunt dragen, de (winterse) weersomstandigheden, enzovoort.

5.2) De strijd om Bastenaken.

Vul onderstaande tabel in door te antwoorden op de volgende vraag: welke factoren hebben Bastenaken gered tijdens het Von Rundstedt-offensief? Hoe? Je krijgt drie belangrijke aanwijzingen vóór scénovision 2 en één erna.

Factoren	Verklaring

5.3) Specifieke vragen: de ‘Slag om de Ardennen’ aan de hand van materiële bronnen.

a) Tot welke strijdmachten en legeronderdelen behoorden de troepen die deelnamen aan de Slag om de Ardennen?

b) Welk voorwerp met inhoud van een oorspronkelijk Duitse uitvinding, is terug te vinden in twee vitrines en zal een cruciale rol spelen bij het Von Rundstedt-offensief dat berust op twee pantserlegers om door te stoten naar Antwerpen?

c) Welke leuze droegen de Duitse soldaten op hun gordels - naar analogie met het officiële motto van de Verenigde Staten (aanwezig op alle dollarbiljetten) - en onderstreept de waanzin van Hitlers laatste wanhoopsoffensief (en de oorlog in het algemeen)?

d) Welke gruweldaad gepleegd door de Duitse troepen maakt duidelijk dat deze aanval in hun ogen het offensief van de laatste kans was, en dat de strijd volgens de bevelen van Hitler in het najaar van 1944 ‘op brutale wijze’ moest worden gevoerd? (Bekijk aandachtig het informatiebord ‘17/12/1944’)

e) Welke eenheden hebben de taak verwarring te zaaien in de Amerikaanse achterlinies?

.....

.....

.....

5.4) Scénovision 2 ‘Bastenaken: het offensief’

Voor deze sequentie ga je zitten op de boomstammen en luister je naar de audiogids.

5.5) Het dagelijks leven van een soldaat (tijdens de Slag om de Ardennen).

Bij het begin van deze sequentie over het Ardennenoffensief heb je een persoonlijk wapen gekozen. Afhankelijk hiervan maak je deel uit van het Amerikaanse of Duitse leger.

Kies nu (maximaal) 5 voorwerpen die je absoluut zou meenemen in je uitrusting voor het Ardeense front in december 1944. Afhankelijk van je persoonlijke wapen mag je enkel voorwerpen kiezen uit de Duitse of Amerikaanse vitrines! Geef uitleg bij je keuze.

N°	Voorwerp (met uitleg)
1	
2	
3	
4	
5	

5.6) Specifieke vragen: de ‘Slag om de Ardennen’ vanuit het oogpunt van de burgerbevolking.

a) Welke beproeving moet de bevolking van de Ardennen (en het Groothertogdom Luxemburg) voor de derde keer doorstaan, na augustus 1914 en mei 1940?

.....

b) Welke wandaden gepleegd door de Duitsers herinneren de Belgische burgerbevolking aan de ergste gebeurtenissen van de Duitse inval in augustus 1914?

.....

.....

.....

c) Wat is de naam van het Belgische dorpje dat het verste punt was tot waar de Duitse troepen konden doorstoten tijdens het Ardennenoffensief?

.....

d) Welke nieuwe beproeving moet de bevolking in de strategisch gelegen steden en dorpen ondergaan die tijdens de opmars in Duitse handen zijn gevallen en waarvoor de geallieerden zwaar slag moeten leveren om ze opnieuw te bevrijden?

.....

.....

.....

.....

e) Op welke plek zoeken de meeste burgers hun toevlucht tijdens de Slag om de Ardennen?

.....

5.7) Scénovision 3 ‘Burgers in de strijd’

Voor deze sequentie neem je plaats op de stoelen in het café en luister je naar de audiogids.

6^E SEQUENTIE: 'DE OVERWINNING VAN DE GEALLIEERDEN'

6.1) Het einde van de gevechten: de bevrijding?

Geef antwoord op deze vraag door het invullen van onderstaande tabel.

OVERLEVEN	(HER)OPBOUW
<i>Steden:</i>	<i>Materieel:</i>
<i>Burgerbevolking:</i>	<i>Burgerbevolking:</i>
<i>De dood :</i>	<i>Nagedachtenis :</i>

6.2) Specifieke vragen en materiële bronnen: 'Het einde van de gevechten'.

a) Krijgt enkel Bastenaken het zwaar te verduren tijdens de Slag om de Ardennen?

.....

.....

b) Welk gevaar bedreigt de Ardeense burgerbevolking na het einde van de gevechten? Je bent er wellicht zelf op gelopen!

.....

.....

c) Vul deze tabel in over de geschatte verliezen tijdens het Ardennenoffensief.

-----	Amerikanen	Duitsers	Burgers
Doden			
Gewonden			
Vermisten			

d) Welk voorwerp herinnert op indringende wijze aan de talloze lijken die achter bleven op het slagveld?

.....

.....

.....

.....

e) Wat hebben alle decoratieve en andere voorwerpen (kleding, uitrusting) in deze vitrine gemeenschappelijk?

6.3) Het kerkhof.

a) Wat is de symbolische betekenis van deze plek en hoe wordt deze tot uitdrukking gebracht?
Alle graven zijn identiek voor zowel Amerikaanse, Duitse, Engelse burgers. De spiegels geven een indruk van oneindigheid.

.....

.....

.....

.....

b) Kies een slachtoffer en beeld je in hoe zijn leven er had kunnen uitzien als ...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7^E SEQUENTIE:
'HET EINDE VAN DE OORLOG EN EEN
NIEUWE WERELDORDE'

7.1) Algemene vraag.
Vul onderstaande tabel in over de belangrijkste gebeurtenissen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog en hun directe en indirecte rol bij de totstandkoming van een nieuwe wereldorde.

Belangrijke gebeurtenis	Directe gevolgen	Indirecte gevolgen
Conferentie van Jalta		
Bevrijding van de concentratie- en vernietigingskampen, en ontdekking van de omvang van de Holocaust		
Invasie en capitulatie van het Derde Rijk (spanningen rond de ondertekening van de Duitse overgave)		
Hiroshima en Nagasaki		

7.2) Specifieke vragen (optie 1): 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde'.

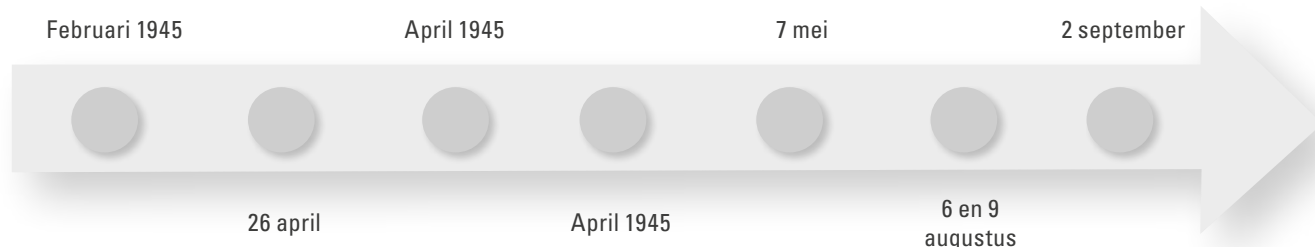
a) Met welke beproevingen krijgen de Duitse burgers op hun beurt af te rekenen in 1945?

.....

.....

.....

b) Situeer de belangrijkste gebeurtenissen aan het eind van de oorlog op deze tijdlijn.

c) Wat is de treurige eindbalans van deze tweede wereldbrand?

.....

.....

d) Wat zijn de hoofdkenmerken van de Holocaust, gaande van het invoeren van de eerste anti-Joodse maatregelen door Berlijn (1e sequentie) tot de ontdekking van de dodenkampen door de geallieerden?

.....

.....

.....

7.3) Specifieke vragen (optie 2): 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde ... in België'.

a) Welke terugkeer en thuiskomst staat symbool voor de bevrijding en het einde van de oorlog in België?

.....

.....

.....

b) Welke vooraanstaande persoon mag niet terugkeren naar België? Van welke crisis is dit het begin? Waarom?

.....

.....

c) Wie wordt aangesteld als prins-regent tussen mei '45 en het einde van de Koningskwestie.

d) Wat zijn de belangrijkste sociale en democratische verworvenheden van de Belgische bevolking bij het aanbreken van dit tijdperk van vrede?

.....

.....

.....

e) Welke permanente gedenkplaatsen in het Belgische landschap vormen een blijvende herinnering aan de Tweede Wereldoorlog?

.....

.....

7.4) Specifieke vragen (optie 3): 'Het einde van de oorlog en een nieuwe wereldorde' aan de hand van materiële bronnen.

a) Wat is voorlopig nog steeds de relatie tussen Amerika en de Sovjet-Unie aan het eind van de oorlog (april 1945)? Welke voorwerpen leveren hiervan het bewijs?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Uit welke beruchte plaats is dit exemplaar van *Mein Kampf* afkomstig?

.....

.....

.....

.....

.....

c) Waar en wanneer werd de Duitse capitulatie ondertekend?

.....

.....

.....

d) Welke stad in Japan was op 6 augustus 1945 het doelwit van de eerste atoombom?

Welke belangrijke internationale gebeurtenis ligt aan de basis van het huidige 'Internationaal Strafhof' dat zetelt in Den Haag?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

e) Wat zijn de twee belangrijkste monumenten op Belgische bodem die de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend houden?

.....

.....

8^E SEQUENTIE: CONCLUSIES (FORUM)

Tijdens de inleidende sequentie heb je een begrip gekozen uit het patchwork boven de Sherman tank in de inkomhal dat volgens jou als geen ander symbool staat voor de Tweede Wereldoorlog.

Blijf je ook na dit bezoek bij je keuze of is je kijk op de Tweede Wereldoorlog veranderd? Leg kort uit waarom?

.....

.....

.....

.....

.....

9^E SEQUENTIE: 'EN JIJ, WAT ZOU JIJ DOEN?'

Docenten vinden hieronder eventuele gesprekspunten met studenten in aansluiting op het bezoek aan het *Bastogne War Museum*.

Na afloop van de Eerste Wereldoorlog streven de uitgeputte en ontredderde overwinnaars naar een standvastige vrede. **Was het echt nodig om Duitsland te straffen?**

JA, als compensatie, vergelding en waarschuwing.

NEEN, want dit was een mogelijke aanleiding tot de Tweede Wereldoorlog.

Tijdens het interbellum volgt België, en de rest van Europa, een pacifistische koers: NOOIT MEER OORLOG. De spanningen tussen de Europese grootmachten nemen echter al snel toe. België kiest voor neutraliteit: GEEN DEELNAME AAN EEN OORLOG. **Moest België vasthouden aan haar neutraliteit?**

JA, want België stond volledig buiten een oorlog tussen Frankrijk en Duitsland.

JA, want elk land beslist over zijn eigen lot.

NEEN, want de opkomst van het nazisme was ontoelaatbaar en moest bestreden worden.

NEEN, want België is onvermijdelijk betrokken partij bij een oorlog tussen Frankrijk en Duitsland.

De jaren twintig zijn een periode van uitbundigheid en zelfs zorgeloosheid. Europa zingt en danst. Vanaf 1929, gaat de hele wereld gebukt onder een ongekennde economische crisis. Ondanks de sociale vooruitgang (betaald verlof, gezinsvakanties) klinken overal in Europa revolutionaire en fascistische strijdlieden. **Was het wel realistisch om te denken dat de Eerste Wereldoorlog de laatste zou zijn?**

JA, want iedereen was ervan overtuigd dat oorlog geen oplossing is en dat de democratie zou zegevieren.

JA, want de levensvreugde tijdens de dulle jaren twintig en de nieuwe sociale maatregelen beloofden een betere toekomst voor iedereen.

NEEN, want de wereldeconomie zakte steeds dieper weg in een crisis.

NEEN, want het totalitarisme was in volle opmars.

Adolf Hitler behaalt als partijleider van de NSDAP (Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij) een klinkende overwinning bij de parlementsverkiezingen van 31 juli 1932. Hij wordt in 1933 door rijkspresident von Hindenburg benoemd tot rijkskanselier, en in 1934 tot Führer. Vanaf 1934 schendt hij het Verdrag van Versailles door de wederopbouw van het leger, de bezetting van het Rijnland, en wat later de annexatie van Oostenrijk en het Sudetenland. **Was het mogelijk om Hitler te stoppen?**

JA, als men sneller had ingegrepen en de nodige moed en vastberadenheid aan de dag had gelegd.

NEEN, want Hitler wilde het absoluut tot een oorlog laten komen.

In 1939 telt België 8.310.000 inwoners. De meeste Belgen hebben niet gecollaboreerd of verzetsdaden gepleegd. Na afloop van de oorlog worden 561.000 Belgen beschuldigd van collaboratie. Daarvan hebben 57.000 dossiers tot vervolging geleid, en 242 Belgische collaborateurs werden uiteindelijk terechtgesteld. Er hebben ongetwijfeld veel meer Belgen deelgenomen aan het verzet. We zullen het echter nooit precies weten.

(1) Is collaboratie goed te praten?

JA, want de mensen moesten toch overleven.

NEEN, want het is moreel verwerpelijk.

(1) Was verzet plegen een plicht?

JA, want het recht moest zegevieren.

NEEN, want de Duitse represailles veroorzaakten nog meer leed bij de bevolking.

Enkele dagen voor de bevrijding van Oostduinkerke op 8 september 1944, verklikt de Vlaamse Irma Laplasse zeven verzetsstrijders die een dertigtal Duitse soldaten en haar eigen zoon Frederik gevangen houden in een school. De Duitsers bestormen de school en bevrijden de gevangenen. De verzetsstrijders komen om het leven tijdens de aanval of worden later gefusilleerd. Irma Laplasse wordt na de oorlog berecht voor verklikking en hoogverraad. Ze wordt ter dood veroordeeld en terechtgesteld op 30 mei 1945. Bij de herziening van haar proces, bevestigt de militaire rechtbank op 15 februari 1996 de veroordeling van Irma Laplasse wegens hoogverraad en spreekt ditmaal een vonnis uit van levenslange hechtenis. **Verdiende Irma Laplasse de doodstraf?**

JA, want ze veroorzaakte de dood van zeven verzetsstrijders.

JA, want ze collaboreerde met de vijand.

NEEN, want de doodstraf is onaanvaardbaar.

NEEN, want je kunt een moeder niet veroordelen omdat ze haar zoon wilde redden.

Zonder de Japanse aanval op Pearl Harbor, hadden de VS wellicht niet de oorlog verklaard aan de asmogendheden. Een geallieerde overwinning was in dat geval heel onwaarschijnlijk geweest. Was het trouwens mogelijk geweest om de Duitsers te verslaan met de Amerikanen, maar zonder het Sovjetleger dat als eerste Berlijn binnen trok?

In België staan tientallen monumenten ter herdenking van de Amerikaanse deelname aan de Tweede Wereldoorlog, terwijl slechts een paar monumenten gewijd zijn aan de nagedachtenis van de Russische soldaten. **Krijgen alle overwinnaars wel de eer die hen toekomt?**

JA, want de Amerikanen hebben gevochten in België.

JA, want de Verenigde Staten zijn net als ons een democratisch land.

NEEN, want de Russen komen te weinig aan bod.

JA, want de Russen hebben niet gevochten in België.

De atoombom met codenaam Little Boy wordt op 6 augustus 1945 boven de Japanse stad Hiroshima tot ontploffing gebracht. Meer dan 75.000 burgers zijn op slag dood. Drie dagen later wordt de atoombom Fat Man afgeworpen boven Nagasaki met meer dan 40.000 burgerdoden. Japan capituleert op 2 september 1945. De Tweede Wereldoorlog is voorbij. Het tijdperk van de nucleaire dreiging is begonnen. Was het noodzakelijk om Hiroshima en Nagasaki te bombarderen?
JA, om een einde te maken aan de oorlog.
JA, om het leven te redden van Amerikaanse soldaten in het Pacifische oorlogsgebied.
NEEN, want oorlog met kernwapens is inhumaan en treft in de eerste plaats de burgerbevolking.
NEEN, want de wetenschap moet de vooruitgang en niet de vernietiging van de mensheid dienen.

Op 14 november 1940 voeren meer dan 500 Duitse bommenwerpers van de Luftwaffe een luchtaanval uit op de Engelse stad Coventry. Ook al was deze middeleeuwse stad geen militair doelwit. Tussen 13 en 15 februari 1945 legden bommenwerpers van de Royal Air Force (RAF) en de United States Army Air Force (USAAF) de Duitse stad Dresden volledig in de as. Tienduizenden burgers vonden de dood. Een vergeldingsbombardement zonder echt strategisch belang. Was het gerechtvaardigd om de burgerbevolking te bombarderen?
JA, om de vijand te terroriseren en te demoraliseren.
JA, om het einde van de oorlog te bespoedigen.
NEEN, want er werden geen militaire doelwitten getroffen en het is bovendien in strijd met het oorlogsrecht.
NEEN, het is een vorm van terreur.

Miljoenen kinderen kwamen om in de nazivernietigingskampen. Een van deze kinderen, Anne Frank, heeft een ontroerende getuigenis achtergelaten in haar geheime dagboek. Ze vertelt over het dagelijkse leven tijdens de nazibezetting tot aan haar uiteindelijke arrestatie en deportatie naar een vernietigingskamp waar ze zou overlijden. Was het juist om het geheime dagboek van Anne Frank te publiceren?
JA, want het dagboek toonde de hele wereld de gruwel van de Jodenvervolging door de nazi's.
NEEN, want Anne Frank zou niet hebben gewild dat haar geheime dagboek gepubliceerd werd.

‘Op zekere dag vertelde president Roosevelt me dat hij op zoek was naar de beste manier om deze oorlog te omschrijven. Ik antwoordde meteen ‘De onnodige oorlog’, want nooit was een oorlog makkelijker te vermijden dan deze oorlog die alles vernietigde wat na het vorige conflict gespaard was gebleven.’ Oorlogsmemoires, Winston Churchill. Was de Koude Oorlog ook ‘onnodig’?
JA, want hij heeft geen einde gemaakt aan het lijden en de mensheid niet vooruitgeholpen.
JA, want elke oorlog, warm of koud, veroorzaakt meer kwaad dan goed.
NEEN, want hij heeft bijgedragen tot de val van die andere grote totalitaire ideologie van de 20e eeuw, het communisme.
NEEN, want zonder de Koude Oorlog leefden we nu misschien in een dictatuur.

Dankwoord

Het Bastogne War Museum dankt Patrick Hilgers, Valentin Malfait, Marc Reyter voor hun beduidende bijdrage tot het opstellen van dit pedagogisch dossier.

Iconografische bronnen

p. 4 : signature traité de Versailles (28.06.1919) https://fr.wikipedia.org/wiki/Trait%C3%A9_de_Versailles#/media/File:Signatures_du_trait%C3%A9_de_Versailles_28_juin_1919_-_page_215.jpg

p. 5 signature Armistice (11.11.1918) https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Waffenstillstand_gr.jpg

p. 5 Hitler à Paris en juin 1940 (Bundesarchiv Bild 183-H28708, Paris, Eiffelturm, Besuch Adolf Hitler)

p. 15 affiche socialiste 1950 « Mon sort sera le vôtre » (©Institut Emile Vandervelde)

p. 18 into the Jaws of Death, photographie des troupes américaines avançant dans l'eau d'Omaha Beach, le 6 juin 1944 (Chief photographer's mate Robert F. Sargent; NARA 19551)

pp. 20-21 Cartes Axe/Alliés, théâtre d'opération européen, théâtre d'opérations pacifique

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fa/Ww2_allied_axis_1941_dec.png ; https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f5/Second_world_war_europe_1943-1945_map_en.png ; https://en.wikipedia.org/wiki/World_War_II#/media/File:Second_world_war_asia_1937-1942_map_en6.png

p. 28 Battle of the bulge - Members of the 44th Armored Infantry, supported by tanks of the 6th Armored Division, move in to attack German troops surrounding Bastogne, Belgium (31 Dec 1944) (US-Army history images)

p. 6 Soldats allemands devant le Palais royal à Bruxelles ; p. 22 libération de Bruxelles (02.09.1944) ; p. 27 colonnes de véhicules américains en flammes (Bataille des Ardennes) ; p. 32 ville ardennaise décembre 44' – janvier 45' ; p. 35 signature acte capitulation Japon (02.09.1945) ; p. 38 explosion bombe atomique Hiroshima (06.08.1945) : «Les photographies présentées dans le présent dossier sont issues des National Archives Administrations and Records (NARA) et du Centre d'étude des guerres et sociétés contemporaines (SOMACEGES).

«Les photographies présentées dans le présent dossier sont issues des National Archives Administrations and Records (NARA) et du Centre d'étude des guerres et sociétés contemporaines (SOMACEGES). Pour les référence exactes, veuillez contacter le Bastogne War Museum.

De actoren

a. De dragers van het museale en toeristische project

De gemeente Bastogne en IDELUX Projects publics zijn de initiatiefnemers van dit project. De ontwikkeling ervan is mede mogelijk gemaakt dankzij de samenwerking met het Commissariaat-generaal voor Toerisme en de Toeristische Dienst van Bastogne. Het project schrijft zich in de FEDER- programmatie 2007-2013 van de structurele Europese fondsen - programma « Competitiviteit ».

De totale investering, van meer dan 8 miljoen euro, wordt gedekt door Europese subsidies, regionale en gemeentelijke financieringen.

IDELUX Projets publics zorgt voor de montage van het project van de conceptie tot aan het beheer.

b. De drager van het wetenschappelijke en evenementiële project

Het CEGESOMA, Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij, werkt het parcours sinds het begin van het project uit en valideert de historische aspecten in samenwerking met een lokaal wetenschappelijk comité. Deze is samengesteld uit vrijwilligers gepassioneerd door de lokale geschiedenis, uit verzamelaars, schrijvers en gidsen en werd gecreëerd in het kader van de conceptie van het permanente parcours van het Bastogne War Museum.

De vzw “BASTOGNE MEMORIAL” heeft de missie om het wetenschappelijke project van het museum te ontwikkelen (samenstelling van een wetenschappelijk comité, netwerk creëren voor de instelling, partnerships,enz.) en om de activiteit en aantrekkelijkheid van de plaats te dynamiseren door deel te nemen aan de productie en de financiering van de evenementiële programmatie (tijdelijke tentoonstellingen, colloquia en conferenties,festivals, enz.).

c. De architect

Het architectenbureau Atelier de l'Arbre d'Or werd geselecteerd voor de architecturale reorganisatie van het oude gebouw van het Bastogne Historical Center alsook voor de programmatie van de nieuwe aangrenzende structuren.

Atelier de l'Arbre d'Or werd opgericht in 1990 en ontwikkelt onder andere projecten van grote woon-en bureaucomplexen in Brussel, Wallonië en in het buitenland.

d. De scenografen

Descenografievanhetnieuwe,permanente tentoonstellingsparcours van het Bastogne War Museum werd toevertrouwd aan het Franse agentschap Présence, gesteund door La Prod est dans le Pré voor de ontwikkeling van de drie scenovisions (meeslepende, multisensoriële ruimtes) verspreid over het parcours.

Sinds meer dan 20 jaar begeleidt Présence semi-publieke en private organisaties in de ontwikkeling van hun culturele, toeristische en scenografische projecten. Het doel van dit team van 15 personen is om innovatieve milieubewuste projecten

te realiseren. Het agentschap Présence beschikt over tal van referenties, zowel in Frankrijk als in het buitenland.

La Prod est dans le Pré ontwerpt en realiseert sinds bijna 17 jaar multisensoriële tentoonstellingsmodules: de scenovisions. Beeld, klank, decor en speciale effecten zijn de ingrediënten die gewoonlijk leiden tot een filmproductie of een levendig spektakel.

La Prod est dans le Pré monteert deze elementen op een verschillende manier om een nieuw soort artistiek werk

te creëren dat een verhaal vertelt en dat een emotie teweegbrengt. Drie uitzonderlijke scenovisions zijn speciaal gerealiseerd voor het Bastogne War Museum.

e. De beheerder

Het beheer van het Bastogne War Museum werd aan Tempora toevertrouwd, Belgische leider in ontwerp, realisatie, promotie en beheer van tentoonstellingen en culturele uitrustingen.

Tempora ontwerpt tijdelijke en reizende tentoonstellingen ('Dit is onze geschiedenis!', 'Dit is onze aarde!', '14-18, dit is onze geschiedenis' en musea met een nationale en internationale uitstraling (Centre d'Interprétation de la Légende de Saint-Georges et du Dragon, Ferme d'Hougoumont, Belgian Chocolate Village, Museum van de Tweede Wereldoorlog in Gdansk, Centre de Découverte de la Caverne du Pont d'Arc in Frankrijk enz.).

Vandaag is Tempora trots om het beheer, promotie en onthaal van de bezoekers van het Bastogne War Museum te mogen organiseren.

Informatie & reservatie

Bastogne War Museum
Colline du Mardasson 5
B-6600 Bastogne I België
info@bastognenewarmuseum.be
www.bastognenewarmuseum.be
T : +32 (0) 61 21 02 20

Join us:

tempora_expo

And share your experience with
#BastogneWarMuseum

Bastogne War Museum

**IDELUX
PROJETS PUBLICS**

LE SOIR

www.bastognewarmuseum.be

BASTOGNE WAR MUSEUM
LIVING MEMORY OF THE ARDENNES